

تعیین عوامل مؤثر بر خودباوری تحصیلی دانش آموزان به منظور ارائه یک مدل مناسب (مورد مطالعه: دیدگاه دانش آموزان دوره متوسطه شهرستان قروه)

زهرا نظری ۱ و فرهاد شفیع پور مطلق ۲

۱ کارشناس ارشد رشته روانشناسی تربیتی، دانشگاه آزاد اسلامی واحد همدان، همدان، ایران

۲ استادیار گروه علوم تربیتی دانشگاه آزاد اسلامی واحد محلات، محلات، ایران

Email: farhad_shafiepoor@yahoo.com

چکیده

هدف پژوهش حاضر، تعیین عوامل مؤثر بر خودباوری تحصیلی دانش آموزان به منظور ارائه یک مدل مناسب بوده است. روش پژوهش توصیفی از نوع همبستگی بوده است. جامعه آماری این پژوهش را کلیه دانش آموزان دوره متوسطه شهرستان قروه در سال تحصیلی ۹۴-۱۳۹۳ تشکیل داده اند. شیوه نمونه گیری خوشه ای تک مرحله ای بوده است. لذا تعداد ۳۳۶ نفر دانش آموز از دوره متوسطه آموزش و پرورش شهرستان قروه بطور تصادفی برای پاسخگویی انتخاب شدند. ابزار پژوهش مشتمل بر سه دسته بوده اند که عبارتند از: ۱. پرسشنامه محقق ساخته عوامل مؤثر بر توسعه خودباوری تحصیلی دانش آموزان که دارای دو بعد (شیوه های تربیتی، عوامل آموزشی) و بعد عوامل آموزشی بوده است. ۲. پرسشنامه محقق ساخته تلاش تحصیلی: این پرسشنامه ۳. پرسشنامه محقق ساخته توسعه خودباوری تحصیلی ادراک شده دانش آموزان برای تجزیه و تحلیل داده ها از آزمونهای همبستگی پیرسون، رگرسیون چندگانه گام به گام و مدل معادله ساختاری استفاده شده است. بطور کلی نتایج پژوهش نشان داد، بین شیوه های تربیتی سه گانه (مقتدرانه، سهل انگارانه، مستبدانه) با توسعه خودباوری تحصیلی در سطح $p < 0/05$ رابطه معناداری وجود دارد. نیز بین عوامل آموزشی سه گانه (شیوه تریس معلم، برنامه درسی و جو آموزشی با توسعه خودباوری تحصیلی در سطح $p < 0/05$ رابطه معناداری وجود دارد. نیز نتایج پژوهش نشان داد، تلاش تحصیلی، رابطه بین شیوه های تربیتی و عوامل آموزشی را با توسعه خودباوری تحصیلی، میانجی گری می کند. همچنین نتایج نشان داد، مدل تجربی پژوهش از برازش نسبت مطلوبی برخوردار بوده است.

کلیدواژه‌ها: بر خودباوری تحصیلی، شیوه تربیتی مقتدرانه، شیوه تربیتی سهل انگارانه، شیوه تربیتی مستبدانه، عوامل آموزشی، شیوه تدریس معلم، برنامه درسی، جو آموزشی

مقدمه

خودباوری تحصیلی به معنای نگرش درست و صحیح درباره قابلیت های تحصیلی و آموزشگاهی است (کاظمی حقیقی، ۱۳۷۸). رشد خودپنداره کودکان و نوجوانان با تجارب و ادراکات آنها از خانواده و به ویژه والدین وابسته است و در این میان پیوند عمیق و رابطه عاطفی میان والدین حائز اهمیت بوده و این پیوند باعث پرورش حس خودباوری و اعتماد به نفس در فرزندان می شود. مطالعات اسپرا (۲۰۰۵) نشان داده است که خانواده دانش آموزان در نوع نگرش دانش آموزان نسبت به خود بسیار اثرگذارند. نحوه برخورد و رفتار والدین با فرزندان در میزان خودباوری آنها نقش مهمی دارد. مطالعات (صفری، ۱۳۸۸) نشان داده است، دانش

آموزانی که از خانواده هایی برخوردارند که به آنها امید می دهند، و فرصت هایی را مهیا می کنند تا بتوانند استعداد های خود را به فعلیت برسانند، نسبت به دانش آموزانی که از خانواده هایی برخوردارند که منفی نگر بوده و به اسعادهای فرزندان خود توجهی نداشته از خودباوری بیشتری برخوردارند. مطالعات کدیور (۱۳۸۶) نشان داد، ضعف های مکرر درسی سالهای پیش و انباشت آنها، نبود افراد دلسوز برای دانش آموز به منظور ایجاد نگرش مثبت، عدم برخورد صحیح خانواده و جالب نبودن موضوعات درسی، از علل نداشتن خودباوری است. خودپنداره محور نظریه راجرز است. راجرز معتقد بود وقتی با مردم اطراف خود مثل پدر و مادر و افراد خانواده و دوستان و معلمان در تعامل هستیم شروع به ایجاد خودپنداره می کنیم. خودپنداره بر پایه نظرات دیگران نسبت به ما شکل می گیرد. ما خودمان را بر اساس آنچه دیگران درباره ما فکر می کنند ارزشیابی می کنیم، نه بر اساس آنچه که احساس می کنیم و درک می کنیم. مطالعات نجاتی (۱۳۵۱) نشان داد، در خانواده هایی که صمیمیت، محبت، عشق و مهربانی حاکم است، کودک می تواند هم ثبات خودپنداره را حفظ کند و هم موجبات تغییرات مطلوب در شخصیت خویش را فراهم آورد. از یک سو می تواند با اطمینان به شخصیت خویش با ناملایمات و مشکلات گوناگون رو به رو شده و از جهت دیگر بدون داشتن اضطراب و تشویش رفتار نامناسب خود را مورد شک و تردید قرار داده، سعی می کند که آن را به نحوی مطلوب و قابل قبول تغییر دهد. حس خودپنداره از اول زندگی شخص و به تدریج با تربیت والدین شروع به شکوفا شدن می کند. نیز عوامل آموزشی و مدرسه ای بر تقویت خودباوری دانش آموزان تأثیر بسیار مهمی دارند. به نقل از شهنی پیلای، و همکاران (۱۳۸۴)، به نظر پیازه (۱۹۷۲)، منصور و دادستان (۱۳۶۷)، جو عاطفی مطلوب کلاس، جوی است که در آن دانش آموزان فعال باشند، نه منفعل. روش فعال باعث شکفته شدن شخصیت عقلی، اخلاقی و سازمان یافتن مبادلات فکری کودکان می شود، فرد را به ابداع و نو آوری و می دارد، انگیزه و رغبت او را افزایش می دهد و به یادگیری واقعی می انجامد. جو کلاس در هر شرایط بر نگرش دانش آموزان نسبت به مدرسه، مطالعه، تحصیل و حتی خودپنداری آن تأثیر می گذارد (کدیور، ۱۳۸۶). وانگ و هارتل^۱ (۱۹۹۴) نیز بر جو عاطفی کلاس درس تأکید می کنند و معتقدند که اگر مدیریت کلاس خوب باشد باعث افزایش مشارکت دانش آموزان در کلاس، کاهش رفتارهای مخرب و استفاده مناسب از زمان آموزش می شود. رفتار عاطفی معلم با دانش آموز بر یادگیری اثر دارد و منجر به ایجاد حس عزت نفس دانش آموز و پرورش روابط دوستانه در کلاس و مدرسه می شود. شیوه های تربیتی و عوامل آموزشی اثرات قابل ملاحظه ای بر تلاش تحصیلی دانش آموزان دارد. به نقل از مطالعات محمدپور (۱۳۸۷)، یافته های کوپر و همکاران (۱۹۹۹)، تراوتین و همکاران^۲ (۲۰۰۲)، نشان دادند که بین میزان ساعات انجام تکالیف درسی در منزل و فعالیت های تحصیلی دانش آموزان با پیشرفت تحصیلی آنها رابطه معناداری وجود دارد. نتایج پژوهش وانگ و هارتل^۳ (۱۹۹۳) و یارمحمدیان و همکاران (۱۳۸۲)، نشان داد که بین خودپنداره مثبت فرد با تلاش تحصیلی رابطه معنادار وجود دارد. به نقل از شفیع پور مطلق و یارمحمدیان (۱۳۹۰)،

¹ Wang & Haertel

² Trautwein

³ Wang and Haertel

مطالعات برافی و گود (۱۹۷۰) نشان داد، ادراک دانش آموزان از رفتار معلم متفاوت است و نوع این ادراک ممکن است بر خودپنداره و عملکرد تحصیلی دانش آموزان اثر گذارد. لذا مسئله اصلی پژوهش این است که تا چه میزان شیوه های تربیتی خانواده و عوامل آموزشی بر توسعه خودباوری دانش آموزان تأثیر دارند و برازش مدل مفهومی مورد مطالعه چگونه است؟

چارچوب نظری پژوهش

خودباوری تحصیلی دانش آموزان تحت تأثیر نحوه برخورد والدین با دانش آموز و عوامل آموزشی می باشد. به نقل از سلیگمن و شافر (۱۹۹۵)، شیوه تربیتی بر خودباوری دانش آموزان اثر گذار است. طباطبایی و همکاران (۱۳۹۰) بدین نتیجه رسیدند، ارتباط بین شیوه های فرزند پروری مادران و عزت نفس دانش آموزان، معنادار و مثبت بوده است. بشارت و همکاران (۱۳۹۰)، بدین نتیجه رسید که شیوه تربیتی اقتدار گرای والدین می تواند، پیشرفت تحصیلی فرزندان را پیش بینی می کند. مطالعات لمبورن و همکاران (۱۹۹۱) نشان داد، نوجوانانی که والدین خود را به عنوان مقتدر طبقه بندی کردند، بالاترین نمره را در مقیاس کفایت اجتماعی کسب کردند. نتایج پژوهش بیرامی و همکاران (۱۳۸۹)، نشان داد، پیشرفت تحصیلی با سبک فرزندپروری مقتدرانه رابطه مثبت و معنی دار و با سبک های فرزندپروری سهل گیر و مستبدانه رابطه منفی و معنی داری دارد. مطالعات احمدی و همکاران (۱۳۸۵) نشان داد، شیوه های تربیتی با والدین با خودباوری تحصیلی رابطه مثبت و معنی دار دارد. مطالعات چناری (۱۳۸۵) و خلیلی (۱۳۸۴) نشان داد، والدین با داشتن انتظارات، نظارت بر تحصیل، بها دادن به علم، خودپنداری تحصیلی دانش آموزان را تحت تأثیر قرار می دهند. نتایج پژوهش حسینیان آقا ملکی (۱۳۷۶) نشان داد، ۱- بین رفتار دمکراتیک والدین و عزت نفس (تمامی ابعاد) دانش آموزان رابطه مثبت و معنی داری وجود دارد ۲- بین رفتار مستبدانه و عزت نفس (تمامی ابعاد) دانش آموزان رابطه منفی و معنی داری وجود دارد.

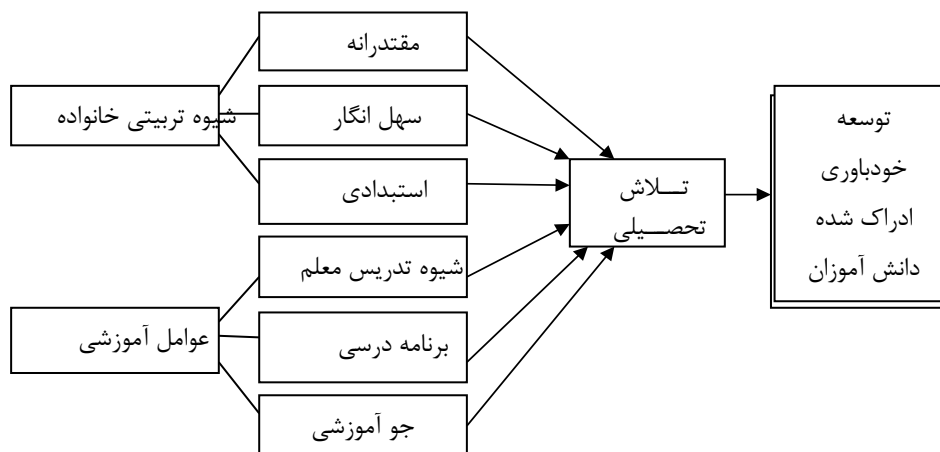
به باور هنیوشیک و همکارانش^۱ (۲۰۰۸)، منبع همه تغییرات مؤثر بر خودباوری تحصیلی کیفیت کار معلمان می باشد، در خصوص تأثیر عوامل آموزشی بر خودباوری تحصیلی دانش آموزان، مطالعات زارعی (۱۳۷۴)، نشان داد که رفتار عاطفی معلم مثل خوش خلقی بر یادگیری دانش آموزان اثر مثبت می گذارد و منجر به ایجاد حس اعتماد به نفس در آنان می گردد. به باور هنیو شیک منبع همه تغییرات مؤثر بر خودباوری تحصیلی کیفیت کار معلمان می باشد، به گونه ای که کیفیت کار معلمان تا ۷٪ در ایجاد تغییرات مثبت در دانش آموزان می تواند مؤثر باشد. مطالعات وان پنگم و همکاران (۲۰۰۸، ۲۰۰۶)؛ شی و فیشر (۲۰۰۲)، نشان داده اند که معلمان ناراحت و عصبانی دانش آموزان را نیز ناراحت و عصبانی می کنند. به اعتقاد وندرول و ترنر (۲۰۰۵)، درگیری فعال فراگیران در کنترل فرایندهای یادگیری می تواند به فراگیران کمک کند تا توانایی خود را در کاربرد منابع و راهبرد ها، بهبود ببخشند. مطالعات مک کومبز (۲۰۰۴)، نشان داد که با بهره گیری از الگوی دانش آموز محور می تواند احساس مالکیت و تسلط بر فرایند یادگیری را در دانش آموزان بهبود بخشد. یافته های کوپر و همکاران (۱۹۹۹)، تراتوین و همکاران (۲۰۰۲)، نشان دادند که بین میزان ساعات انجام تکالیف درسی در منزل و فعالیت های تحصیلی دانش آموزان با پیشرفت تحصیلی آنها رابطه معناداری وجود دارد. مطالعات فیشر و فراسر" (۱۹۹۸) و شی و فیشر (۲۰۰۰)، نشان داد که بین ادراک دانش آموزان از طرز رفتار و ارتباط معلمان با آنها با گرایش دانش آموزان به یادگیری علوم، همبستگی مثبت وجود دارد. نتایج پژوهش وانگ و هارتله (۱۹۹۳) نشان داد، جو کلاسی مناسب باعث افزایش مشارکت دانش آموزان شده و خودباوری دانش آموزان را در فرایند یادگیری بهبود می بخشد. مطالعات لوک و لاتان (۱۹۸۵) نشان داد، برنامه ریزی مناسب و شرکت در فعالیت های مختلف، خودباوری دانش آموزان را تقویت می کند. مطالعات برافی و گود (۱۹۷۰) نشان داد، ادراک دانش آموزان از رفتار معلم متفاوت است و نوع این ادراک ممکن است بر خودپنداره و عملکرد تحصیلی دانش آموزان اثر گذارد. بر اساس مطالعه ادبیات و پیشینه پژوهش یاد شده، مدل مفهومی پژوهش به شکل ذیل تدوین شده است:

¹ Hanushek

برنامه درسی

شیوه تربیتی خانواده

توسعه خودباوری ادراک شده دانش آموزان

شکل ۱. مدل مفهومی پژوهش در خصوص عوامل مؤثر بر خودباوری تحصیلی دانش آموزان

فرضیه های پژوهش

۱. این شیوه های تربیتی خانواده مقتدرانه، سهل انگارانه، مستبدانه) با خودباوری تحصیلی دانش آموزان، رابطه معنادار و مثبت وجود دارد.
۲. بین عوامل آموزشی (شیوه تدریس معلم، برنامه درسی، جو آموزشی) با خودباوری تحصیلی دانش آموزان، رابطه معنادار و مثبت وجود دارد.
۳. تلاش تحصیلی، رابطه بین شیوه های تربیتی و عوامل آموزشی را با خودباوری تحصیلی دانش آموزان، واسطه گری می کند.
۴. بین نظرات پاسخگویان در خصوص رابطه بین شیوه های تربیتی خانواده و عوامل آموزشی با خودباوری تحصیلی دانش آموزان، بر حسب ویژگی های دموگرافی (جنسیت، رشته تحصیلی، پایه تحصیلی) تفاوت معناداری وجود دارد.
۵. مدل مفهومی پژوهش از برازش مطلوبی برخوردار است.

روش پژوهش

روش پژوهش توصیفی از نوع همبستگی بوده است. جامعه آماری این پژوهش را کلیه دانش آموزان دوره متوسطه شهرستان قروه در سال تحصیلی ۹۴-۱۳۹۳ تشکیل داده اند. شیوه نمونه گیری خوشه ای تک مرحله ای بوده است. لذا تعداد ۳۳۶ نفر دانش آموز از دوره متوسطه آموزش و پرورش شهرستان قروه بطور تصادفی برای پاسخگویی انتخاب شدند. ابزار پژوهش مشتمل بر سه دسته بوده اند که عبارتند از:

۱. پرسشنامه محقق ساخته عوامل مؤثر بر توسعه خودباوری تحصیلی دانش آموزان که دارای دو عد(شیوه های تربیتی، عوامل آموزشی) و بعد عوامل آموزشی بوده است.
۲. پرسشنامه محقق ساخته تلاش تحصیلی: این پرسشنامه
۳. پرسشنامه محقق ساخته توسعه خودباوری تحصیلی ادراک شده دانش آموزان. برای تجزیه و تحلیل داده ها از آزمونهای همبستگی پیرسون، رگرسیون چندگانه گام به گام و مدل معادله ساختاری استفاده شده است.

جدول (۱). ضریب پایایی پرسشنامه های پژوهش

تعداد	پرسشنامه	ضریب پایایی
۱	پرسشنامه محقق ساخته عوامل مؤثر بر توسعه خودباوری تحصیلی دانش آموزان	۰/۸۷
۲	پرسشنامه محقق ساخته تلاش تحصیلی	۰/۹۱
۳	پرسشنامه محقق ساخته توسعه خودباوری تحصیلی ادراک شده دانش آموزان	۰/۹۳

یافته های پژوهش

فرضیه اول پژوهش

بین شیوه های تربیتی خانواده مقتدرانه، سهل انگارانه، مستبدانه) با خودباوری تحصیلی دانش آموزان، رابطه معنادار و مثبت وجود دارد.

جدول (۲)، ضریب همبستگی و مجذور ضریب همبستگی چندگانه پیش بینی خودباوری تحصیلی دانش آموزان بر اساس شیوه های تربیتی خانواده مقتدرانه، سهل انگارانه، مستبدانه)

مراحل رگرسیون گام به گام	متغیر وابسته	متغیرهای پیش بین	ضریب همبستگی چندگانه (R)	ضریب تعیین (R ²)	آماره F	sig
گام ۱	خودباوری تحصیلی دانش آموزان	شیوه تربیتی مقتدرانه	۰/۲۴۹	۰/۰۶۲	۱۳/۰۳	۰/۰۰۱
گام ۲	خودباوری تحصیلی دانش آموزان	شیوه تربیتی سهل انگارانه	۰/۳۱۱	۰/۰۹۷	۷/۶۸	۰/۰۰۶
گام ۳	خودباوری تحصیلی دانش آموزان	شیوه تربیتی مستبدانه	۰/۳۴۱	۰/۱۱۶	۴/۲۷	۰/۰۴۰

نتایج جدول (۲)، نشان داد، در گام (۱)، از بین متغیرهای پیش بین وارد شده در تحلیل بر اساس بیشترین سطح معنی داری تنها شیوه تربیتی مقتدرانه در تحلیل باقی مانده است که حدود ۶ درصد از واریانس نمرات خودباوری تحصیلی دانش آموزان را تبیین می کند ($R^2=0.062, F= 13.03, P<0.01$) در گام (۲)، با ورود شیوه تربیتی سهل انگارانه، میزان واریانس تبیین شده نمرات خودباوری تحصیلی دانش آموزان به حدود ۱۰ درصد افزایش یافته است ($R^2=0.097, F= 68/7, P<0.01$) و بالاخره در گام (۳)، با ورود شیوه تربیتی مستبدانه، میزان واریانس تبیین شده نمرات خودباوری تحصیلی دانش آموزان به حدود ۱۲ درصد افزایش یافته است ($R^2=0.116, F= 4.27, P<0.05$)

جدول (۳)، پیش بینی کننده های خودباوری تحصیلی دانش آموزان بر اساس شیوه های تربیتی خانواده مقتدرانه، سهل انگارانه، مستبدانه)

مراحل رگرسیون گام به گام	متغیرهای پیش بین	ضرایب غیراستاندارد		ضرایب استاندارد	آماره t	سطح معنی داری
		B	خطای استاندارد			
گام ۱	شیوه تربیتی مقتدرانه	۱۹/۲۴	۰/۲۸۰	۰/۳۷۵	۲۸/۴۶	۰/۰۰۱
		۰/۰۲۶	۰/۰۱۸		۳/۷۹	۰/۰۰۱
گام ۲	شیوه تربیتی سهل انگارانه	۱۵/۳۲	۰/۴۶۲	۰/۴۶۲	۲۶/۶۳	۰/۰۰۱
		۰/۰۲۴	۰/۰۱۹		۳/۷۶	۰/۰۰۱
		۰/۰۳۷	۰/۰۲۳		۲/۴۷	۰/۰۰۳

بر اساس نتایج جدول (۳)، سه شیوه تربیتی مقتدرانه، شیوه تربیتی سهل انگارانه و شیوه تربیتی مستبدانه در پیش بینی و تبیین تغییرات نمرات خودباوری تحصیلی دانش آموزان، حائز اهمیت هستند. بر اساس ضرایب بتای محاسبه شده برای این مؤلفه ها در گام نهایی (گام ۳)، با ازای یک انحراف استاندارد افزایش در نمرات این متغیرها، نمرات خودباوری تحصیلی دانش آموزان، به ترتیب $0.352/0$ ، $0.269/0$ و $0.273/0$ انحراف استاندارد افزایش خواهد یافت و بر این اساس می توان معادله رگرسیونی را به صورت زیر نوشت:

$$+ \text{شیوه تربیتی سهل انگارانه} (0.269/0 \times X) + \text{شیوه تربیتی مقتدرانه} (0.352) = \text{توسعه خودباوری تحصیلی دانش آموزان شیوه تربیتی مستبدانه} (0.273/0)$$

فرضیه دوم

پژوهش بین عوامل آموزشی (شیوه تدریس معلم، برنامه درسی، جو آموزشی) با خودباوری تحصیلی دانش آموزان، رابطه معنادار و مثبت وجود دارد.

جدول (۴)، ضریب همبستگی و مجذور ضریب همبستگی چندگانه پیش بینی خودباوری تحصیلی دانش آموزان بر اساس عوامل آموزشی (شیوه تدریس معلم، برنامه درسی، جو آموزشی)

مراحل رگرسیون گام به گام	متغیر وابسته	متغیرهای پیش‌بین	ضریب همبستگی چندگانه (R)	ضریب تعیین (R ²)	آماره F	sig
گام ۱	خودباوری تحصیلی دانش آموزان	شیوه تدریس معلم	۰/۳۶۲	۰/۱۳۱	۱۶/۷۸	۰/۰۰۱
گام ۲	خودباوری تحصیلی دانش آموزان	برنامه درسی	۰/۴۲۶	۰/۱۸۱	۶/۵۹	۰/۰۰۱
گام ۳	خودباوری تحصیلی دانش آموزان	جو آموزشی	۰/۳۷۳	۰/۱۳۹	۸/۸۳	۰/۰۰۱

نتایج جدول (۴) نشان داد، در گام (۱)، از بین متغیرهای پیش بین وارد شده در تحلیل بر اساس بیشترین سطح معنی داری تنها شیوه تدریس معلم در تحلیل باقی مانده است که حدود ۱۳ درصد از واریانس نمرات خودباوری تحصیلی دانش آموزان را تبیین می کند ($R^2=0.131, F= 16.78, P<0.01$) در گام (۲)، با ورود برنامه درسی، میزان واریانس تبیین شده نمرات خودباوری تحصیلی دانش آموزان به حدود ۱۸ درصد افزایش یافته است ($R^2=0.426, F= 6.59, P<0.01$) و بالاخره در گام (۳)، با ورود جو آموزشی، میزان واریانس تبیین شده نمرات خودباوری تحصیلی دانش آموزان توسط این سه متغیر، به حدود ۱۴ درصد افزایش یافته است ($R^2=0.139, F= 8.83, P<0.05$)

جدول (۵)، پیش بینی کننده های خودباوری تحصیلی دانش آموزان بر اساس عوامل آموزشی (شیوه تدریس معلم، برنامه درسی، جو آموزشی)

سطح معنی داری	آماره t	ضرایب غیراستاندارد		متغیرهای پیش‌بین	مراحل رگرسیون گام به گام
		ضرایب استاندارد	خطای استاندارد		
۰/۰۰۱	۳۶/۸۴	۰/۳۲۵	۰/۵۶۷	۱۴/۳۷	گام ۱ مقدار ثابت شیوه تدریس معلم
	۱۴/۱۱		۰/۰۷۳	۰/۰۶۳	
۰/۰۰۱	۳۸/۲۶	۰/۳۸۵	۰/۶۷۳	۲۸/۴۰	گام ۲ مقدار ثابت شیوه تدریس معلم برنامه درسی
	۹/۲۶		۰/۰۱۹	۰/۰۳۶	
	۱۰/۵۳		۰/۰۲۲	۰/۰۴۳	
۰/۰۰۱	۲۴/۱۷	۰/۳۲۹	۰/۴۱۵	۱۷/۵۲	گام ۳ مقدار ثابت شیوه تدریس معلم
	۸/۴۵		۰/۰۱۶	۰/۰۳۱	

۰/۰۰۱	۵/۳۱	۰/۲۲۴	۰/۰۲۷	۰/۰۵۷	برنامه درسی
۰/۰۰۱	۷/۴۶		۰/۰۳۲	۰/۰۳۴	جو آموزشی

بر اساس نتایج جدول (۵)، در بین عوامل آموزشی، مولفه های شیوه تدریس معلم، برنامه درسی، و جو آموزشی در پیش بینی و تبیین نمرات خودباوری تحصیلی دانش آموزان، حائز اهمیت بوده است. ضرایب بتای محاسبه شده برای این مؤلفه ها در گام نهایی (گام ۳)، به ازای یک انحراف استاندارد افزایش در نمرات این متغیرها، نمرات خودباوری تحصیلی دانش آموزان به ترتیب ۰/۳۲۹، ۰/۴۷۲ و ۰/۲۲۴ انحراف استاندارد افزایش خواهد یافت و بر این اساس می توان معادله رگرسیونی را به صورت زیر نوشت:

برنامه درسی « (۰/۴۷۲) شیوه تدریس (۰/۳۲۹) = توسعه خودباوری تحصیلی دانش آموزان

فرضیه سوم پژوهش

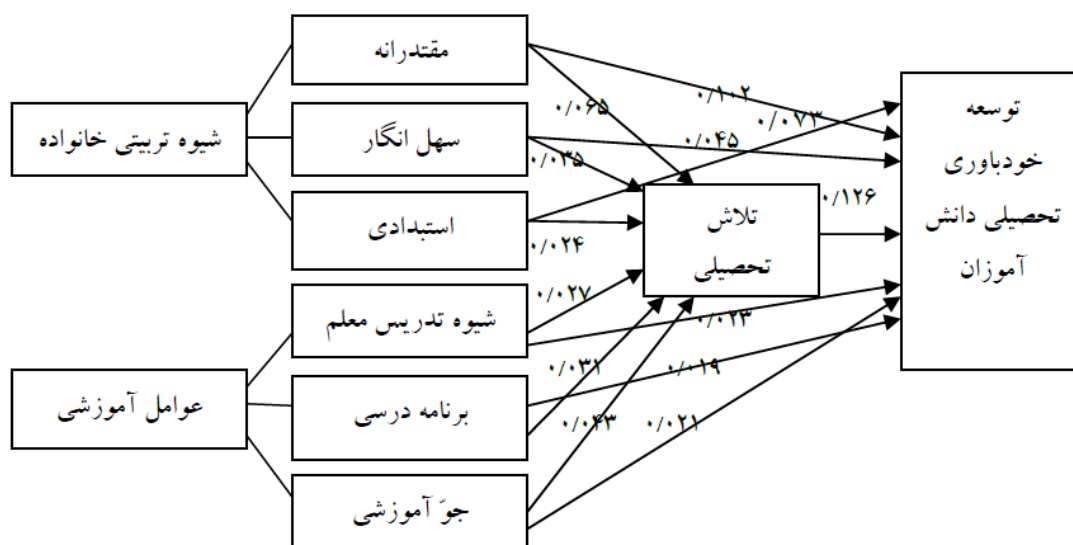
تلاش تحصیلی، رابطه بین شیوه های تربیتی و عوامل آموزشی را با خودباوری تحصیلی دانش آموزان، واسطه گری می کند. جدول (۶)، روابط بین متغیرهای پژوهش در مدل معادلات ساختاری روابط بین متغیرها

نتیجه	t	خطا	ضریب تأثیر	روابط بین متغیرها
+	۲/۶۲	۰/۰۳۱	۰/۱۲۶	تلاش تحصیلی ← توسعه خودباوری تحصیلی دانش آموزان
+	۳/۲۴	۰/۰۲۷	۰/۱۰۲	شیوه تربیتی مقتدرانه ← به توسعه خودباوری تحصیلی دانش آموزان
+	۳/۷۲	۰/۰۲۰	۰/۰۴۵	شیوه تربیتی سهل انگارانه ← توسعه خودباوری تحصیلی دانش آموزان
+	۴/۰۶	۰/۰۵۱	۰/۰۷۳	شیوه تربیتی مستبدانه ← توسعه خودباوری تحصیلی دانش آموزان
+	۳/۴۹	۰/۰۶۳	۰/۰۲۳	شیوه تدریس معلم ← توسعه خودباوری تحصیلی دانش آموزان
+	۵/۲۸	۰/۰۲۴	۰/۰۱۹	برنامه درسی ← توسعه خودباوری تحصیلی دانش آموزان
+	۴/۶۳	۰/۰۳۵	۰/۰۲۱	جو آموزشی ← توسعه خودباوری تحصیلی دانش آموزان
+	۳/۸۵	۰/۰۲۲	۰/۰۲۷	شیوه تدریس معلم ← تلاش تحصیلی
+	۳/۴۷	۰/۰۳۲	۰/۰۳۱	برنامه درسی ← تلاش تحصیلی
+	۴/۳۱	۰/۰۳۸	۰/۰۴۳	جو آموزشی ← تلاش تحصیلی
+	۴/۹۵	۰/۰۴۶	۰/۰۶۵	شیوه تربیتی مقتدرانه ← تلاش تحصیلی
+	۴/۲۳	۰/۰۴۳	۰/۰۳۵	شیوه تربیتی سهل انگارانه ← تلاش تحصیلی
+	۲/۶۸	۰/۰۳۲	۰/۰۲۴	شیوه تربیتی مستبدانه ← تلاش تحصیلی

t=1.96

نتایج جدول (۶)، نشان داد که ضریب تأثیر مستقیم شیوه تربیتی مقتدرانه بر توسعه خودباوری تحصیلی دانش آموزان (۰/۴۵)، ضریب تأثیر مستقیم شیوه تربیتی سهل انگارانه بر توسعه خودباوری تحصیلی دانش آموزان (۰/۴۵)، و ضریب تأثیر مستقیم شیوه تربیتی مستبدانه بر توسعه خودباوری تحصیلی دانش آموزان (۰/۷۳) بوده است. همچنین نتایج جدول فوق نشان داد، ضریب تأثیر غیر مستقیم شیوه تربیتی مقتدرانه بر توسعه خودباوری تحصیلی دانش آموزان (۰/۶۵)، بوده است.

ضریب تأثیر غیر مستقیم شیوه تربیتی سهل انگارانه بر توسعه خودباوری تحصیلی دانش آموزان (۰/۳۵/۱)، و ضریب تأثیر غیر مستقیم شیوه تربیتی مستبدانه بر توسعه خودباوری تحصیلی دانش آموزان (۰/۲۴/۰) و در سطح $P > 0.05$ معنادار بوده است.

شکل ۲. مدل تجربی پژوهش در خصوص عوامل مؤثر بر توسعه خودباوری تحصیلی دانش آموزان

فرضیه چهارم پژوهش

بین نظرات پاسخگویان در خصوص رابطه بین شیوه های تربیتی خانواده و عوامل آموزشی با خودباوری تحصیلی دانش آموزان، بر حسب ویژگی های دموگرافی (جنسیت، رشته تحصیلی، پایه تحصیلی تفاوت معناداری وجود دارد. جدول (۷)، تحلیل واریانس چندراهه نمرات عوامل دو گانه مؤثر بر خودباوری تحصیلی، تلاش تحصیلی، و توسعه خودباوری تحصیلی دانش آموزان با توجه به متغیرهای دموگرافیک (جنسیت، رشته تحصیلی)

منبع	متغیر	مجموع مجذورات	درجه آزادی	میانگین مجذورات	F	سطح معنی داری
جنسیت	عوامل دو گانه مؤثر بر خودباوری تحصیلی	۱۳/۱۹۷	۱	۱۳/۱۹۷	۰/۰۴۱	۰/۸۴۱
	تلاش تحصیلی توسعه خودباوری تحصیلی	۳۱/۵۶۴	۱	۳۱/۵۶۴	۰/۳۶۵	۰/۵۴۶
	دانش آموزان	۸۲/۰۶۳	۱	۸۲/۰۶۳	۰/۹۵۳	۰/۳۳۰
رشته تحصیلی	عوامل دو گانه مؤثر بر خودباوری تحصیلی	۲۹۵/۲۶۲	۱	۲۹۵/۲۶۲	۰/۹۰۸	۰/۳۴۲
	تلاش تحصیلی توسعه خودباوری تحصیلی	۷۳/۵۲	۱	۷۳/۵۲	۰/۸۵۱	۰/۳۵۷
	دانش آموزان	۶۴/۰۳۷	۱	۶۴/۰۳۷	۰/۷۴۴	۰/۳۸۹

$$F = ۲/۵۸$$

نتایج جدول (۷) نشان داد، بین نمرات عوامل مؤثر بر خودباوری تحصیلی، تلاش تحصیلی، و توسعه خودباوری تحصیلی دانش آموزان بر حسب جنسیت، و رشته تحصیلی تفاوت معنی دار وجود دارد.

فرضیه پنجم پژوهش

مدل مفهومی پژوهش از برازش مطلوبی برخوردار است.

جدول (۸)، برازندگی مدل پیشنهادی پژوهش در خصوص عوامل مؤثر بر توسعه خودباوری تحصیلی دانش آموزان

شاخص های برازندگی	برآورد
برآورد شاخص نیکویی برازش (GFI)	۰/۹۶
شاخص تعدیل شده نیکویی برازش (AGFI)	۰/۹۳
ریشه استاندارد شده میانگین مجذور باقی مانده ها (RMSEA)	۰/۴۸۳
مجذور کا (χ^2)	۲۷۶/۲۴
درجه آزادی (df)	۹۳

بر اساس نتایج جدول (۸)، شاخص GFI برابر با ۹۶/۰ و شاخص AGFI برابر با ۹۳/۰، RMSEA برابر با ۰/۴۸۳، (*) برابر با ۲۴/۲۷۶ بوده که حاکی از برازندگی مدل می باشد.

بحث و نتیجه گیری

یافته های پژوهش نشان داد، فرضیه اول مبنی بر اینکه بین شیوه های تربیتی خانواده مقتدرانه، سهل انگارانه، مستبدانه) با خودباوری تحصیلی دانش آموزان، رابطه معنادار و مثبت وجود دارد، تأیید شده است. نتایج پژوهش با نتایج این تحقیقات همخوان می باشد: طباطبایی و همکاران (۱۳۹۰) بدین نتیجه رسیدند، ارتباط بین شیوه های فرزند پروری مادران و عزت نفس دانش آموزان، معنادار و مثبت بوده است. بشارت و همکاران (۱۳۹۰)، بدین نتیجه رسید که شیوه تربیتی اقتدار گرای والدین می تواند، پیشرفت تحصیلی فرزندان را پیش بینی می کند. مطالعات لمبورن و همکاران (۱۹۹۱) نشان داد، نوجوانانی که والدین خود را به عنوان مقتدر طبقه بندی کردند، بالاترین نمره را در مقیاس کفایت اجتماعی کسب کردند. نتایج پژوهش بیرامی و همکاران (۱۳۸۹)، نشان داد، پیشرفت تحصیلی با سبک فرزندپروری مقتدرانه رابطه مثبت و معنی دار و با سبک های فرزندپروری سهل گیر و مستبدانه رابطه منفی و معنی داری دارد. مطالعات احمدی و همکاران (۱۳۸۵) نشان داد، شیوه های تربیتی با والدین با خودباوری تحصیلی رابطه مثبت و معنی دار دارد. مطالعات چناری (۱۳۸۵) و خلیلی (۱۳۸۴) نشان داد، والدین با داشتن انتظارات، نظارت بر تحصیل، بها دادن به علم، خودپنداری تحصیلی دانش آموزان را تحت تأثیر قرار می دهند. نتایج پژوهش حسینیان آقا ملکی. (۱۳۷۶) نشان داد، ۱- بین رفتار دمکراتیک والدین و عزت نفس (تمامی ابعاد) دانش آموزان رابطه مثبت و معنی داری وجود دارد ۲- بین رفتار مستبدانه و عزت نفس (تمامی ابعاد دانش آموزان رابطه منفی و معنی داری وجود دارد. در خصوص تأثیر عوامل آموزشی بر خودباوری تحصیلی دانش آموزان، یافته های پژوهش نشان داد، فرضیه دوم مبنی بر اینکه بین عوامل آموزشی (شیوه تدریس معلم، برنامه درسی، جو آموزشی) با خودباوری تحصیلی دانش آموزان، رابطه معنادار و مثبت وجود دارد، تأیید شده است. نتایج پژوهش با یافته های بدست آمده از این تحقیقات انطباق دارد: مطالعات زارعی (۱۳۷۴)، نشان داد که رفتار عاطفی معلم (مثل خوش خلقی بر یادگیری دانش آموزان اثر مثبت می گذارد و منجر به ایجاد حس اعتماد به نفس در آنان می گردد. به باور هنیو شیک و همکارانش (۲۰۰۸)، منبع همه تغییرات مؤثر بر خودباوری تحصیلی کیفیت کار معلمان می باشد، به گونه ای که کیفیت کار معلمان تا ۷٪ در ایجاد تغییرات مثبت در دانش آموزان می تواند مؤثر باشد. مطالعات وان پنگم و همکاران (۲۰۰۸، ۲۰۰۶)؛ شی و فیشر (۲۰۰۰)، نشان داده اند که معلمان ناراحت و عصبانی دانش آموزان را نیز ناراحت و عصبانی می کنند. به اعتقاد وندرول و ترنر (۲۰۰۵)، درگیری فعال فراگیران در کنترل فرایند های یادگیری می تواند به فراگیران کمک کند تا توانایی خود را در کاربرد منابع و راهبرد ها، بهبود ببخشند. مطالعات مک کو مبز (۲۰۰۴)، نشان داد که با بهره گیری از الگوی دانش آموز محور می تواند احساس مالکیت و تسلط بر فرایند یادگیری را در دانش آموزان بهبود بخشد. یافته های کوپر و همکاران (۱۹۹۹)، تراتوین و همکاران (۲۰۰۲)، نشان دادند که

بین میزان ساعات انجام تکایف درسی در منزل و فعالیت های تحصیلی دانش آموزان با پیشرفت تحصیلی آنها رابطه معناداری وجود دارد. مطالعات فیشر و فراسر (۱۹۹۸) و شی و فیشر (۲۰۰۲)، نشان داد که بین ادراک دانش آموزان از طرز رفتار و ارتباط معلمان با آنها با گرایش دانش آموزان به یادگیری علوم، همبستگی مثبت وجود دارد. نتایج پژوهش وانگ و هارتل (۱۹۹۳) نشان داد، جو کلاسی مناسب باعث افزایش مشارکت دانش آموزان شده و خودباوری دانش آموزان را در فرایند یادگیری بهبود می بخشد. مطالعات لوک و لاتان (۱۹۸۵) نشان داد، برنامه ریزی مناسب و شرکت در فعالیت های مختلف، خودباوری دانش آموزان را تقویت می کند. مطالعات برافی و گود (۱۹۷۰) نشان داد، ادراک دانش آموزان از رفتار معلم متفاوت است و نوع این ادراک ممکن است بر خودپنداره و عملکرد تحصیلی دانش آموزان اثر گذارد. یافته های پژوهش نشان داد، فرضیه سوم مبنی بر اینکه تلاش تحصیلی، رابطه بین شیوه های تربیتی و عوامل آموزشی را با خودباوری تحصیلی دانش آموزان، واسطه گری می کند، تأیید شده است.

منابع

- احمدی، عزت الله؛ گروسی فرشی، میر تقی؛ شیخ علی زاده، شیابوش. (۱۳۸۵). بررسی عوامل مؤثر بر خودباوری دانش آموزان، فصلنامه روانشناسی دانشگاه تبریز، تابستان و پاییز، ۱(۲۰۳):۱۱-۳۱.
- بشارت، محمد علی؛ عزیز، کورش؛ حسینی، اسماء. (۱۳۸۸). رابطه کمال گرایی والدین با سبک های فرزند پروری، پژوهش در نظام های آموزشی صص ۳۱-۹.
- بیرامی، منصور؛ بهادری خسرو شاهی، جعفر. (۱۳۸۹). ارتباط شیوه تربیتی والدین با پیشرفت تحصیلی دانش آموزان راهنمایی مدارس شهر ایلخچی، مجله آموزش و ارزشیابی (علوم تربیتی)، سال سوم، شماره ۱۰، تابستان. صص ۲۱-۷.
- حسینیان آقا ملکی، سید محمد. (۱۳۷۶). بررسی رابطه بین شیوه فرزندپروری و عزت نفس دانش آموزان پسر متوسطه (سال ۷۶-۷۵) شهرستان قائم شهر، پایان نامه کارشناسی ارشد، دانشگاه علامه طباطبایی چناری، میهن. (۱۳۸۵). بررسی رابطه بین نگرش های تربیتی والدین و خودپنداری فرزندان، پایان نامه کارشناسی ارشد چاپ نشده.
- صفری، علیرضا. (۱۳۸۸). معنا و مفهوم خودباوری و انواع خودباوری، همایش منطقه ای نخبگان فرهنگی، خودباوری در فرهنگ اسلامی و ایران.
- کدیور، پروین. (۱۳۸۶). "روانشناسی تربیتی". تهران: سازمان مطالعه و تدوین کتب علوم انسانی دانشگاه ها (سمت) چاپ پانزدهم. پاییز.
- خلیلی، اکرم. (۱۳۸۴) بررسی عوامل اجتماعی مؤثر بر خود پنداری و عملکرد تحصیلی دانش آموزان پایان نامه کارشناسی ارشد، دانشگاه شهید بهشتی.
- زارعی، س. (۱۳۷۴). بررسی رابطه بین روشهای کنترل کلاس و ویژگیهای تشخیص و علمی معلمان زن مقطع دبیرستان نواحی شهرستان اصفهان، پایان نامه کارشناسی ارشد، اصفهان.
- شفیع پور مطلق، فرهاد؛ یارمحمدیان، محمد حسین (۱۳۹۰). "ارائه مدلی جهت ارزیابی عوامل مؤثر بر برنامه های درسی پاسخگوی ادراک شده در مدارس هوشمند"، فصلنامه پژوهشی در برنامه ریزی درسی، تابستان.
- شهنی بیلاق، منیجه؛ شکر کن، حسین؛ بنابی مبارک، زهرا. (۱۳۸۴). بررسی روابط بین موضوعی و درون موضوعی انگیزش تحصیلی خودکارآمدی، ارزش تکلیف، هدفهای عملکرد گرا، عملکرد گریز و تبحری) در دانش آموزان دختر سال اول دبیرستان شهر اهواز"، مجله علوم تربیتی و روانشناسی پاییز ۱۲ (۳):۴۷-۷۶.
- طباطبایی، شهناز؛ حسینیان، سیمین؛ جشنی، ندا؛ روایی، فریبا. (۱۳۹۰). ارتباط بین شیوه های فرزند پروری مادران و عزت نفس دانش آموزان پسر مقطع | دبیرستان، همایش ملی آسیب شناسی مسائل جوانان
- کاظمی حقیقی، ناصر الدین. (۱۳۷۸). غنی سازی و خلاقیت، مجله استعدادهای درخشان سال نهم، شماره ۳.
- محمد پور، حسین. (۱۳۸۷). بررسی رابطه بین انگیزه پیشرفت و سلامت روان با پیشرفت تحصیلی دانش آموزان سوم متوسطه شهرستان لامرد. پایان نامه کارشناسی ارشد، دانشگاه آزاد واحد مرودشت.

نجاتی، حسین. (۱۳۵۱). نقش تربیتی پدر در خانواده، تهران، انتشارات ندا.

- Cooper, H., Lindsay, J.J., Nye, B., & Great house, S. (1999). Relationship among attitudes about homework, amount of homework assigned and completed and student achievement, *Journal of Educational Psychology*, 90 (1), 70_83.
- Fisher, D. & Fraser, B. (1998). Relationships between Teacher Student, Interpersonal Behaviour and Teacher Personality. *School Psychology.International*, Vol. 19, No. 2, 99-119.
- Hanushek, E., V. Lavy and K. Hitomi (2008). "Do Students Care About School Quality? Determinants of Dropout Behavior in Developing Countries," *Journal of Human Capital*, vol.2 (1), pp.69-105.
- Lamborn, S. D., Mounts, N. S., Ssteinberg, L., Dornbusch, S. M. (1991). Parents of competence and adjustment among adolescents from authoritarian, indulgent, and neglectful families, *child Development*, 62, 1049-1065.
- Locke, E.A., Latan, G...P. (1985). *Coping with Life Challenges*. California: Brooks/Cole Publishing Company.
- McCombs, B. L. (2004). The learner-centered psychological principles: A framework for balancing a focus on academic achievement with a focus on social and emotional learning needs. In J. E. Zins, R. P. Weissberg, M. C. Wang, & H. J. Walberg (Eds.), *Building academic success on social and emotional learning: What does the research say?* (pp. 23-39). New York: Teachers College Press.
- Silegman, C.K., Shaffer,D.R.(1995). *Life-Span human development*, U.S.A. Brooks/Cole.
- She, H & Fisher, D (2000). The development of a questionnaire to describe science teacher communication behavior in Taiwan and Australia', *Science Education*, vol. 84, pp. 706-726.
- SPERA, C. (2005). A review of the relationship among parenting practices, parenting styles, and adolescent school achievement. *Educational Psychology Review*, 17, 125-146.
- Trautwein, U., Koller, O., Schmitz, B., & Baumert, J. (2002). "Do homework assignments enhance achievement? A multilevel analysis in 7th grade mathematics". *Contemporary Educational Psychology*, 27, 26_50.
- Vonderwell, S., & Turner, S. (2005). Active learning and preservice teachers' experience in an online course: A case study. *Journal of Technology and Teacher Education*, 13(1), 65-84.
- Van Petegem, Karen; Aelterman, Antonia; Van Keer, Hilde; Rosseel, Yves (2008). The Influence of Student Characteristics and Interpersonal Teacher Behaviour in the Classroom on Student's Wellbeing. *Social Indicators Research*, v85 n2 p279-291 Jan.
- Wang, M. C.; Haertel, G. D. & Walberg, H. J. (1993-1994). What Helps students learn?*Education Leadership*. P.P: 74-79.